

ELAZIĞ (HARPUR) / KHARPERT

Posted on 19/11/2014

Kharpert, eski zamanlardan beri, kuzey ve güneyden gelip-geçen kervanların, yerel üretimleri de beraberlerinde alıp götürdükleri, önemli bir ticari merkez olmuştur.

Kharpert'in ticari evlerinin, çok uzun yıllara dayanan hikayeleri vardı. Şehrin tüm ithal ve ihraç ticaretinin tamamıyla Ermenilerin elinde bulunduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Onlar dışında ticaretle uğraşan çok az sayıda Asuri-Süryani ve Türkler de vardı, ama onların tüm ilişkileri de, yine bu Ermeni tüccarlar aracılığıyla yapılmaktaydı.

İhraç edilen temel mallar, pamuk, yün, işlenmemiş ve işlenmiş deri, hayvanlar, afyon, balmumu, reçine, acı ve tatlı çekirdek, badem, ceviz, buğday, arpa, koza, ipek, ipekten kumaş, şarap, rakı, yağ, halı, kilim, kurutulmuş kayısı ve vişne, vs. idi. İthal edilen temel maddeler ise, sabun, şeker, kahve, tuz, petrol, demir ve bakır eşyalar, inşaat malzemeleri, mutfak eşyaları, pamuklu ve yünlü kumaş, ev ve okul eşyaları, zeytinyağı, portakal ve turunçgillerden diğer meyveler ve takı eşyalarıydı. Genelde ihraç ve ithal merkezleri, Halep, Konstantinopolis, Diyarbakır, Antep, Sebastia, Samsun, Tokat, Adana, Arapkir, Palu ve Malatya'ydı. Kharpertli tüccarlar, Kafkasya, İran, Fransa, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri ile doğrudan ilişki içerisindeydiler.

BAŞLICA TÜCCARLAR

Harutyun Kazancıyan: Kardeşleri Bedros ve Hovhannes ile birlikte pamuk, afyon, yün ve diğer malların ihracatıyla uğraşmıştır. 40'tan fazla şehirle ticari ilişkiler içerisinde bulunmaktaydı.

«Şağalyan Ticaret Evi»: Harutyun ve Ferman Şağalyan'lar, dokuma kumaşlar ve manifatura ithalâtıyla uğraşıyorlardı. «Hampartsumyan Ticaret Evi»: Kurucusu Bağdasar

Hampartsumyan'dı. Evlâtları, Hovhannes, Garabet, Ardaşes ve Yervant, işi çok daha geliştirerek, Konstantinopolis, Halep ve Samsun ile ticari ilişkilerini arttırdılar. İşlenmemiş hammadde ihracatıyla, manifatura ithalâtıyla uğraşıyorlardı. «Tavrizyan Ticaret Evi»: Mardiros Tavrizyan, manifatura ithal ediyor, kardeşi Khaçadur, evlâtları Armenak ve Ardaşes'le birlikte, ipek böceği kozası ihraç ediyorlardı. «Hagop Darakçyan Ticaret Evi»: Halep ve Kharpert'te, kumaş çeşitleriyle ilgili çok geniş bir ticaret geliştirmişti. «Yenovkyan Ticaret Evi»: Donabet ve Yenovk kardeşler, Halep ve Kharpert'te manifaturacılıkla uğraşıyorlardı.

Harutyun Tüfenkyan: Tokat, Konstantinopolis ve Manchester ile, toptan manifatura ticaretiyle uğraşıyordu. Hagop Hintliyan: Halep ve Konstantinopolis'ten manifatura ithal ediyordu.

Mıgırđıç Voskanyan, Harutyun Adanalıyan, Asadur Fermanyan, Yeznik Tüfenkçyan, Kevork Darakçyan, Kevork Tumanacıyan, Toros ve Kevork Demirciyan kardeşler, «Ekizyan Ticaret Evi», Brazilyan kardeşler, Mardiros ve Krikor Khanikyan kardeşler, «Mıgırđıç Karanyan Ticaret Evi», «Der-Bağdasaryan Ticaret Evi», Hovhannes Pilibosyan, Avedis Barsamyan, Marutyun, Ağacanyan, Gölcükyan, Yakubyan, Berberyun, Vartikyan, Stepan ve Hovhannes Dinkçyan kardeşler, Nazaret Tavrizyan, Soğikyan, Karaboğosyan, Dikiciyan, Zulumyan, Taşçıyan, Sukias Paşikyan, Adışyan, Malcıyan, Movsesyan, Kalustyan, Harutyun Asaduryan, Drtad Ciğercıyan bilinen tüccarlardandı. XIX. yüzyıl sonları, XX. yüzyıl başlarında, Kharpert'te Ermenilere ait 50'den çok fazla ticaret evi bulunmaktaydı.

Kaynak: XV. Yüzyıldan 1915'e Günümüz Türkiye'sinde Ermenilerin Ticari-Ekonomik Faaliyeti Toplu belgeler, derleyen: Khaçadur Dadayan, «Gasprint» Yayıncılık, Yerevan, 2012